

General-pukovnik
ĐURO LONČAREVIĆ

PODSTICAJ I POTREBA ZA CELOVITOM NAUČNOM OBRADOM TITOVOG STVARALAŠTVA

Brojni teorijski radovi o narodnooslobodilačkom ratu i našoj revoluciji, o strategiji oružane borbe i izgradnji oružanih snaga, zajedno sa radovima o suštinskim temama i aktuelnim problemima izgradnje samoupravnog socijalizma u nas, sadrže i odgovor na pitanje o značaju ukupnog doprinosa i uloge druga Tita u stvaranju i izgradnji socijalističke Jugoslavije, i posebno — o značaju njegovog vojnog dela za našu vojnoteorijsku misao i ratnu doktrinu. Međutim, ne umanjujući značaj i korisnost naučnih radova o kojima je reč, mislim da sazrevaju uslovi i da je sve aktuelnija potreba za celovitom naučnom obradom Titovog stvaralaštva, i posebno — njegovog vojnog dela. Tek će se na osnovu takvih studija moći da dâ potpuna i objektivna ocena o tome koliko je vojno delo druga Tita doprinelo razvoju vojne nauke i šta ono znači za našu vojnoteorijsku misao i ratnu doktrinu.

Već četrdeset godina, nalazeći se na čelu KPJ i SKJ, drug Tito ostvaruje snažan, neprekidan i presudan uticaj na razvoj Jugoslavije. Podsetimo se da su radnička klasa, narodi i narodnosti Jugoslavije u ovom vremenu prošli kroz najteži period u svojoj istoriji i da su izvojevali takve pobede koje imaju istorijski značaj za sadašnjost i

budućnost Jugoslavije. A u sve to ugrađena je grandiozna ličnost druga Tita kao revolucionara, političara, državnika i vojskovođe. Zbog toga, govoriti o Titovom delu znači govoriti o narodnooslobodilačkom ratu i revoluciji, o stvaranju i borbama Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije, o stvaranju narodne vlasti, o izgradnji samoupravnog socijalizma, o 1948. godini, o nesvrstanoj politici, o KPJ i SKJ — tj. o svim značajnim događajima, teškoćama i uspesima u proteklih četrdeset godina od kada KPJ, odnosno SKJ na čelu sa drugom Titom predvodi radničku klasu, narode i narodnosti u borbi i izgradnji samoupravne socijalističke Jugoslavije.

Stoga, u napisu ovakvog karaktera moguće je samo naznačiti neke karakteristike Titovog vojnog dela sa stanovišta vojne nauke.

Prvo. Vojno delo druga Tita, koje čini prvenstveno njegova konkretna aktivnost — rukovođenje narodnooslobodilačkom borbom, stvaranje i komandovanje Narodnooslobodilačkom vojskom i partizanskim odredima Jugoslavije, a potom Jugoslovenskom narodnom armijom — a i njegovi pisani radovi iz ove oblasti, predstavlja nerazdvojan deo ukupnog stvaralaštva druga Tita, njegove uloge i ukupnog doprinosa u stvaranju i izgradnji socijalističke Jugoslavije. Titovo vojno delo se ne može pravilno shvatiti i objasniti ako se ne shvati njegova uloga kao ličnosti koja je najsnažnije uticala i usmeravala celokupnu borbu i razvoj Jugoslavije. Jer, kao što se vojna, odnosno odbrambena politika izgrađivala i ostvarivala kao deo jedinstvene politike doktrine borbe za socijalizam u određenim društveno-istorijskim uslovima unutar naše zemlje i u svetu, tako je i Titovo vojno delo predstavljalo i predstavlja sastavni deo njegovog ukupnog doprinosa i njegove istorijske uloge u stvaranju i razvoju socijalističke Jugoslavije.

Drugo. Izvorište Titovog ukupnog stvaralaštva, posebno onog na vojnom planu, nalazi se u njegovom razumevanju i prihvatanju marksističke nauke, u genijalnoj sposobnosti da, služeći se marksističkom dijalektikom, stvaralački primenjuje marksizam na konkretne uslove. Boreći se i učeći, Tito je izrastao u ličnost u kojoj je na izvan-

redno skladan način spojena marksistička teorija sa revolucionarnom praksom, što mu je omogućavalo i omogućava da u veoma složenim političkim i vojnim situacijama donosi pravilne odluke i rešenja, da sa veoma razvijenim osećanjem za realnost odabire vreme, pravac i način političke akcije ili vojnih dejstava.

Jedino ovakvim svojstvima druga Tita mogu se objasniti i razumeti politički stavovi i akcije KPJ, odnosno SKJ u tako složenim i delikatnim uslovima kao što su: fašistička okupacija i komadanje stare Jugoslavije; širina i karakter političke linije u narodnooslobodilačkom ratu i revoluciji, koja je u sebi sadržavala i izražavala povezanost i međuzavisnost socijalno-klasnog, društveno-političkog, nacionalnog i vojnog faktora, a i realno procenjivanje međunarodnih uslova i njihovog uticaja na narodnooslobodilačku borbu; situacija 1948. godine stvorena staljinističkim napadom na Jugoslaviju; opredeljenje i dalekosežne odluke na planu izgradnje samoupravne socijalističke, nezavisne i nesvrstane Jugoslavije itd.

Treće. Titovo shvatanje rata i revolucije u konkretnim društvenim i istorijskim uslovima, njegova politika zajedno sa odlukama i merama kojima se ona realizovala u stvaranju i razvoju Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije, kao i u strategiji i taktici oružane borbe koju je izgrađivala i primenjivala naša Armija pod rukovodstvom druga Tita, predstavljaju, takođe, veoma zanimljivu i aktuelnu temu za naučno istraživanje.

Titovu političku koncepciju u stvaranju vojne organizacije karakterišu, pre svega, ova tri jasna opredeljenja:

(1) — Izgrađivati novu vojnu organizaciju kao oružanu silu narodnooslobodilačkog, revolucionarnog pokreta sa takvim unutrašnjim odnosima koji proizilaze iz karaktera rata i revolucije i koji su u skladu sa društvenom ulogom koju Narodnooslobodilačka vojska ima kao oružana snaga pokreta. Iz takvog doktrinarnog opredeljenja proizilazili su konkretni stavovi i zadaci usmereni na jačanje moralno-političkog jedinstva svake jedinice, na razvijanje drugarskih odnosa, međusobnog poštovanja i poverenja, na povećanje političke svesti, na što dublje ra-

zumevanje uloge vojske i njene povezanosti sa narodom, na izgradnju svesne discipline, na jačanje bratstva i jedinstva, na aktivnu ulogu svesnog faktora itd. Politički kvaliteti jedinica Narodnooslobodilačke vojske, zasnovani na njenoj društvenoj ulozi i na jedinstvu interesa i ciljeva boraca i starešina, postajali su ne samo jedna od bitnih karakteristika Narodnooslobodilačke vojske i kasnije Jugoslovenske narodne armije kao narodne i revolucionarne vojne organizacije, već i veoma značajan činilac njene ukupne borbene sposobnosti i načina izvođenja borbenih dejstava.

(2) — Izgrađivati vojnu organizaciju na principima koji proizilaze iz bitnih karakteristika oružane borbe i zahteva koje ona postavlja pred vojnu organizaciju, tj. na principima subordinacije, komandovanja, čvrste vojne discipline. Ovakav kurs, kao rezultat saznanja da je oružana borba veoma složen i dinamičan društveni fenomen i da se vojna organizacija — da bi uspešno odgovorila svom osnovnom zadatku — mora izgrađivati kao organizacija koja će moći i umeti da vodi oružanu borbu protiv nadmoćnog neprijatelja, izražavao je to saznanje i obezbeđivao da jedinice Narodnooslobodilačke vojske iz dana u dan postaju borbeno sposobnije i umešnije u vođenju borbenih dejstava.

(3) — Uporedo sa narastanjem i razvojem oružane borbe, drug Tito je, u svojstvu vrhovnog komandanta Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije, pristupao sve višim i složenijim oblicima vojnog organizovanja — od partizanskih četa, bataljona i odreda, preko proleterskih i udarnih brigada i divizija, do korpusa i armija. Pri tome, stvaranje krupnijih formacija nije imalo za posledicu nestajanje partizanskih odreda koji su postojali do kraja rata kao vojne formacije više vezane za određenu teritoriju. Isto tako, za sve vreme rata veoma značajnu ulogu u organizovanju armije i komandovanju imali su glavni i regionalni (zonski) štabovi.

Ova šturo izložena, neka od bitnih opredeljenja u stvaranju Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije, bila su prvenstveno uslovljena društveno-političkim i klasno-socijalnim ciljevima narodnooslobodilačkog rata i revo-

lucije, tj. karakterom društvenih odnosa koji su se već u ratnim uslovima izgrađivali na samoupravnim i demokratskim osnovama, s jedne strane, i zaista stvaralačkom primenom marksizma u organizovanju i vođenju oružane borbe, u pronalaženju i primeni rešenja i postupaka koji omogućavaju uspešnu borbu i konačnu pobedu nad regularnim, moderno naoružanim i opremljenim vojnim formacijama okupatora i kvislinga — s druge strane.

Iz ovoga sledi naš poznati stav da naša današnja koncepcija opštenarodne odbrane i naša ratna doktrina imaju svoju genezu u doktrini narodnooslobodilačkog rata; da su — po svojoj suštini — primena te doktrine na savremene unutrašnje društveno-političke i spoljnopoliitičke uslove; da su delo druga Tita.

Na osnovu ovakvog marginalnog pristupa Titovom stvaralaštvu, mislim da se može zaključiti da je vojno delo druga Tita ostvarivalo i ostvaruje snažan uticaj na razvoj naše vojne nauke, na našu vojnoteoretsku misao i razradu koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane. Ali, to nije suviše ponoviti, njegovo vojno delo očekuje da postane predmet dobro organizovanog i svestranog izučavanja. To je ne samo dug i obaveza naše vojne nauke prema vojnom delu druga Tita, već isto tako i njena velika potreba, jer bez naučne obrade veoma bogate i raznovrsne Titove ukupne aktivnosti na vojnom planu, odnosno bitnih karakteristika i iskustava narodnooslobodilačkog rata i naše revolucije, i uslovljenosti odbrambene politike i vojnog organizovanja karakterom društvenog uređenja, ne može biti dalje naučne razrade koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane.

*

U toku celog narodnooslobodilačkog rata, nalazio sam se na partijsko-političkim dužnostima od sekretara partijske ćelije u četi do političkog komesara 13. srpskog korpusa. Otuda sam prvenstveno sa tog stanovišta doživljavao direktive i odluke vrhovnog komandanta Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije druga Tita.

Direktive, odluke i uputstva druga Tita, bilo da su se odnosile na vojne zadatke ili na zadatke političke prirode, bile su uvek jasne, određene i konkretne. Njih je bilo relativno lako objasniti borcima ili stanovništvu kada se radilo o našim zadacima na terenu. Većina boraca i starešina je njegove stavove, ocene i uputstva doživljavala kao svoje stavove i ocene, kao nešto što su oni osećali svojim, ali ga nisu uvek znali izraziti tako jasno i razumljivo kako je to činio drug Tito.

Imajući u vidu karakter rata i revolucije i društvenu ulogu vojnih jedinica u njima, svi naši zadaci su imali vojnu i društveno-političku sadržinu. Za njihovo izvršavanje nužno je bilo delovati i u jednom i u drugom pravcu. A sva ta aktivnost se morala zasnivati na politici narodnooslobodilačkog pokreta, na tzv. političkoj liniji narodnooslobodilačke borbe.

Tokom celog rata, u svim oblicima rukovođenja Narodnooslobodilačkom vojskom Jugoslavije, drug Tito je uvek naglašavao naročito neke bitne stavove politike Komunističke partije Jugoslavije i narodnooslobodilačkog pokreta: da je borba protiv okupatora i domaćih izdajnika prvi i osnovni zadatak; da je stvaranje i jačanje bratstva i jedinstva naših naroda i narodnosti bitan preduslov uspešnog vođenja narodnooslobodilačkog rata i pobede nad okupatorom; da isto takav značaj ima i pravilan odnos vojske prema narodu i jačanje veza između stanovništva i vojnih jedinica; da je nezamenjiva uloga organizacija Komunističke partije Jugoslavije u izgradnji i razvijanju svojstava vojnih jedinica kao narodne, revolucionarne vojne sile itd.

Otuda su partijske organizacije i politički komesari bili u mogućnosti da blagovremeno i u svim uslovima, a na bazi političke platforme Komunističke partije Jugoslavije i direktiva druga Tita, organizuju veoma intenzivnu političku aktivnost i u jedinicama i na terenu.

To se naročito odnosilo na jedinice koje su ulazile u sastav operativne grupe Vrhovnog štaba, tj. koje su skoro uvek bile u njegovoj neposrednoj blizini.

Tako smo, na primer, u Prvoj proleterskoj brigadi, prema direktivi druga Tita i uputstvu Politbiroa CK KPJ,

pristupili organizovanju partijske organizacije u januaru 1942. godine. Na osnovu Titovih direktiva i uputstava organizovali smo politički rad u selima na Romaniji, a u selima oko Foče i Goražda radili smo na formiranju narodnih odbora. Prilikom marša grupe brigada sa Vrhovnim štabom u zapadnu Bosnu posebnu pažnju smo poklanjali pravilnom odnosu prema stanovništvu, itd.

Navođenjem nekih primera želim istaći činjenicu da su jedinice u neposrednoj blizini druga Tita, Vrhovnog štaba i Politbiroa CK imale tu prednost što su političke ocene, stavove, direktive i uputstva dobijale blagovremeno i neposredno od političkog i vojnog rukovodstva narodnooslobodilačkog pokreta. Iz takvog stanja rezultirala je neprekidna politička i partijska aktivnost usmerena na uspešno izvršavanje vojnih zadataka i jačanje vojnih jedinica, odnosno sprovođenje u život politike Komunističke partije Jugoslavije u vojnim jedinicama i na terenu.

Potrebno je, najzad, posebno naglasiti, iako se time neće reći nešto što već nije kazano, da se za uspešno obavljanje bilo koje rukovodeće dužnosti u jedinicama Narodnooslobodilačke vojske, a posebno partijskih i političkih, osnovni preduslov sastojao u pravilnom razumevanju opšte političke linije Komunističke partije Jugoslavije i sposobnosti i umešnosti da se ta politika primeni na konkretne uslove i zadatke. A u tome su direktive, stavovi, naredbe i uputstva druga Tita imale izvanredno veliku ulogu i značile veoma mnogo.